

A Biblia
Introdución

¡Xesús resucitou!

Vostedes que abren a Biblia, busquen a Jesús. A Biblia non é un libro soamente para rezar, ou para instrución nosa. A Biblia é Palabra de Deus para comunicarnos a vida. No centro da Biblia está a Cruz de Jesús e a súa Resurrección. Vostedes que seguen un camiño difícil e non divisan a luz ao fin do túnel, aprendan da Biblia que están camiñando cara á Resurrección. E entendan quen é, para vostedes, Jesús resucitado.

A Biblia...

A Biblia non caeu do ceo. Aquí están libros que non se proclamaron desde as nubes, con algún parlante celestial, senón que se reuniron pacientemente ao longo de séculos no seo do Pobo de Deus, grazas á fe das súas minorías máis conscientes.

Durante uns 18 séculos, desde Abraham ata Jesús, o pobo de Israel descubriu, cada vez con maior lucidez, que o Deus Unico ligouse a el. As experiencias da comunidade nacional, os chamados deses homes, denominados profetas, que falaban de parte de Deus, as inquietudes que se desenvolvían entre os creyentes: todo isto pasou dunha ou outro xeito a eses libros. E foron os responsables relixiosos de Israel os que recibiron, escolleron e acreditaron estes libros, integrándoos ao Libro Sagrado.

Así se formou o Antigo Testamento da Biblia. Testamento refírese a que estes libros eran como a herdanza máis preciosa entregada por Deus ao seu pobo escolleito.

Logo de tantas experiencias, chegou para o pobo de Israel un tempo de crise en que Deus quixo levalo dunha vez á madurez da fe. Para iso veu Jesús. Con el levouse a cabo a experiencia máis trascendental de toda a historia. Jesús, os seus esforzos para salvar ao pobo xudeu dunha destrución inminente, o seu rexeitamento, a súa morte e, logo, a súa Resurrección: esta foi a última palabra de Deus.

A traxectoria de Jesús orixinou a predicación da Igrexa e os libros que nela se escribiron. Aqueles libros que foron aprobados polos responsables da Igrexa pasaron a integrar o Novo Testamento.

... e a Tradición

Os libros da Biblia non entregan a súa mensaxe senón ao que vén compartir a experiencia da comunidade en que se orixinaron estes libros. Hai un xeito de entender a Biblia que é propia do pobo de Deus: é o que chamamos a Tradición do pobo de Deus. Jesús recibiu da súa propia familia e do seu pobo esta tradición. Logo, ensinou aos seus apóstolos un novo xeito de comprender esta historia sagrada: por iso fálase da Tradición dos apóstolos ou de Tradición da Igrexa.

Para entender ben a Biblia, non podemos fiarnos de calquera predicador que a tira polo seu lado. Debemos recibila tal como enténdea a Igrexa católica, que fundaron os apóstolos e que sempre se fixou nas súas normas.

POR ONDE EMPEZAR A LECTURA DA BIBLIA?

O máis sinxelo é empezar co Evangelio, en que nos atopamos directamente con Cristo, que é a Luz, a Verdade e «A» Palabra de Deus.

Por suposto, as páxinas do Antigo Testamento conteñen ensinamentos moi importantes. Con todo, o que as le logo de oír a Cristo compréndelas mellor e atópalles outro sabor. Algúns adoitan abrir a Biblia á sorte e consideran que o párrafo atopado primeiro daralles precisamente a palabra que necesitan nese momento. Ben é certo que Deus pode contestar así ás súas inquietudes, pero nunca se comprometeu a comunicarse connosco deste xeito.

En todo caso convén ler, unha vez polo menos, en forma seguida, cada un dos libros do Novo Testamento. O bo é empezar co Evangelio: léase respecto diso a

«Introdución aos Catro Evangelios», ao comezo do Novo Testamento.

O Novo Testamento comprende

Os **CATRO EVANGELIOS**. A palabra Evangelio significa Boa Nova. Estes son os libros en que os apóstolos de Jesús escribiron o que viran e apreso del.

Logo vén o libro dos **FEITOS DOS APOSTOLES**, escrito por Lucas, o mesmo que escribiu o terceiro Evangelio.

Logo veñen máis de vinte **CARTAS** que os apóstolos dirixiron ás primeiras comunidades cristiás.

O Antigo Testamento comprende

Os **LIBROS HISTORICOS**. Aquí vemos a actuación de Deus para libertar a un pobo que quere facer que sexa o seu pobo. Vémolo educar a ese pobo e dar un sentido á súa historia nacional. Nestes libros destácanse:

O Xénese. O Exodo. O Deuteronomio. Os libros de Samuel.

Os **LIBROS PROFETICOS**. Deus intervén na historia por medio dos seus profetas, encargados de transmitir a súa palabra.

Os **LIBROS DA SABIDURIA** destacan a importancia da educación e do esforzo do individuo para chegar a ser un home responsable e un creyente.

PARA MANEXAR O PRESENTE LIBRO

Cada libro da Biblia divídese en capítulos. Cada capítulo divídese en versículos.

Habitualmente cítase o libro en forma abreviada. Por exemplo, Mt significa Evangelio segundo Mateo. Estas abreviaturas están indicadas no índice.

Os capítulos son indicados con cifras moi grandes ao comezo dun párrafo. Os versículos son indicados con números pequenos na marxe.

Para indicar un lugar da Biblia dáse primeiro o capítulo, e, despois, o versículo. Por exemplo, Jn 20,13 significa Evangelio de Juan, capítulo 20, versículo 13. Lc 2,6-10 significa: Evangelio de Lucas, capítulo 2, do versículo 6 ao 10.

O texto da Biblia está todo na parte superior da páxina. Debaixo puxemos o comentario cunha letra diferente.

Usamos letra cursiva:

No Novo Testamento, para as frases que son citacións sacadas do Antigo Testamento. Por exemplo, en Mt 26,31, o evangelista aduce unha frase do profeta

Zacarías 13,7.

No Antigo Testamento, por varias razóns que se indican cada vez na Introducción do libro.

A Biblia

Para quen percorre as páxinas do libro, o Antigo Testamento preséntase como unha sucesión de relatos que ou ben se repiten ou ben se continúan con maior ou menor coherencia, e que a miúdo nos sorprenden e ás veces escandalíznos. No medio deses relatos, algúns dos cales parece que están máis preto da fábula que da realidade, deslízanse discursos, regras de moral, de liturgia ou de vida social, reproches severos, palabras de esperanza ou gritos de tenrura. Baixo ese aspecto o Antigo Testamento constitúe un dos máis belos textos da literatura universal.

Pero neste libro ou máis ben en «estes libros», Deus está sempre presente e noméallo en cada páxina; o Antigo Testamento en efecto dinos de que xeito Divos prepara aos homes e moi especialmente ao pobo de Israel para que recoñeza e acolla en Jesús ao que leva a cabo a súa misteriosa e marabillosa alianza cos homes. A Biblia é inseparablemente palabra de Deus e palabra de home. É xa que logo imposible comezar a ler estes libros deixando de lado una destas dúas dimensións. Si esquecemos que son palabra de Deus, córrese o risco de reducilos a simples documentos históricos. Si á inversa esquecemos que Deus se comunicou ao home (e comunícase aínda hoxe día) no corazón mesmo da súa historia, transformamos esa palabra de Deus nunha colección de leis relixiosas ou de máximas edificantes.

A Biblia non é un libro que nos fala de Deus, senón que é o libro no que Divos fálanos del por medio das testemuñas que el mesmo se elixiu no medio do seu pobo de Israel. Os primeiros cristiáns non estaban equivocados respecto diso: «En diversas ocasións e baixo diferentes formas, Deus falou aos nosos pais por medio dos profetas, pero nestes días que son os últimos, falounos a nós por medio do Fillo» (Heb 1,1). A través dos diferentes libros do Antigo Testamento vemos pois con que paciencia Divos revélase ao seu pobo e prepáralo para o encontro con Jesús, o Fillo de Deus feito home, «Aquel en quen reside a plenitude da Divinidad» (Col 2,9).

Antes da Biblia

Durante moitos séculos a Biblia foi «o» libro do pobo xudeu primeiro, e da Igrexa despois. A fe non era só unha cuestión persoal. Non se trataba únicamente de coñecer as leis de Deus que nos conducen á felicidade e a recompénsaa eterna, senón que toda a Biblia viraba en torno a unha alianza de Deus coa humanidade. houbera un punto de partida, etapas, e habería ao final unha recapitulación da nosa raza en Cristo e a integración do mundo creado no misterio de Deus. A Biblia era pois unha historia e quería ser a historia da humanidade. Era non só o libro das palabras de Deus senón ademais una das bases da nosa cultura.

Pero é innegable que toda a historia bíblica foi escrita no transcurso duns poucos séculos nun pequeno recuncho do mundo. Aínda que este lugar fóra, como o afirmaremos máis adiante, un sector moi privilexiado, os autores bíblicos non podían ver desde a súa fiestra máis que un pequeno trocito do espazo e do tempo. Cando buscaban máis aló da súa historia particular, non alcanzaban máis datos dos que transmitían as antigas tradicións.

Para eles non cabía dúbida algunha que Deus o creara todo «ao principio», é dicir, si

atémolos/atémonos a algúns datos brutos do Xénese, facía máis ou menos 6.000 anos. Posteriormente tampouco se dubidou de que o mundo habitado non se estendía máis aló de Europa e do Oriente Medio, e que toda a humanidade recibira o anuncio do Evangelio, aínda que rexións enteiras, como os países «mouros» abandonasen a fe. No século XIII, Santo Tomás de Aquino sostiña que si por casualidade había aínda alguén que seguise ignorando a mensaxe cristiá, como sería por exemplo alguén que pasase toda a súa vida no fondo dun bosque, Deus non deixaría de mandarlle a un anxo para darlle a coñecer a súa palabra.

Foi só no século XVIII cando a ciencia comezou a facer cambalear esas certezas. En primeiro lugar, a noción de tempo. Un primeiro paso foi o descubrimento da enormidade de tempo que foi necesaria para que se formase a terra, e de innumerables especies de animais e vegetales que desapareceron da terra logo de habela habitado. Así se pasou rapidamente dos 6.000 anos tradicionais a millóns e a miles de millóns de anos. Unha segunda etapa afectou moito máis profundamente a visión do mundo, e foi a intuición primeiro, e probas cada vez máis numerosas despois, dunha verdadeira historia dos seres vivientes. Nun primeiro tempo esforzáronse por clasificar ás especies vivientes ou extinguidas segundo as súas semellanzas ou diferenzas; non foron necesarios moitos anos para que o cadro transformácese nunha árbore genealógica: as diversas especies procedían as unhas das outras. Fóronse deseñando troncos comúns, ramificacións, e as formas ou articulaciones eran máis ou menos parecidas segundo si o parentesco era máis ou menos afastado.

Esa nova imaxe dunha creación en perpetuo crecemento cadraba coas intuicións dalgúns Pais da Igrexa; foi vista con todo por todo o mundo cristián como unha perigosa ameaza para a fe. Unha das razóns para rexeitala foi a filosofía ?ou por dicir mellor a «fe»? racionalista ou antirreligiosa de numerosos científicos dos dous últimos séculos. Bastáballes con aclarar algúns mecanismos das pequenas evolucións para afirmar que todas as invencións e marabillas da natureza podíanse explicar do mesmo xeito, e aínda máis, para afirmar que todos os mecanismos eran produtos do azar a partir da nada.

Doutra banda, os cristiáns estaban afeitos pensar en términos de verdades inmutables, o que ciertamente era válido para os dogmas da fe, e parecíalles que Deus de igual modo debía someter o mundo celeste e terrestre a leis inmutables: os astros debían contentarse con virar en círculo (como gran cousa aceptábase unha órbita elíptica) e os seres vivos tiñan que reproducirse sempre iguais. Houbo que esperar o segundo cuarto do século XX para que se superase por fin a oposición entre unha ciencia antirreligiosa nas súas pretensións, e unha fe que quería ignorar os feitos. A onde queremos chegar con isto? Simplemente a que a visión dun mundo en evolución encaixa perfectamente coa concepción cristiá do tempo e das «idades» da historia. Si estudamos as cartas de Pablo, veremos que para el toda a historia da humanidade é unha pedagogía de Deus da cal emerge o verdadeiro Adán. Contrariamente á imaxe tan difundida dun Adán Tarzán, que, ao comezo dos tempos era tan belo e forte como llo ve nos frescos de Miguel Angel, pero que despois caería do seu pedestal, San Ireneo logo de Pablo, vía a toda a humanidade dirixida pola pedagogía de Deus cara a unha completa realización da raza ou da comunidade humana.

Si uno entra nesta perspectiva non lle é difícil pensar que toda a creación sexa feita no tempo. O «big bang», si realmente houboo, expresa magnificamente o punto de partida do tempo creado, un tempo que parte da eternidade e volve á eternidade. Vinte mil millóns de anos para a expansión de millóns de galaxias, cada unha cos seus miles ou millóns de soles. E en algures, planetas. Cantos? É un misterio. Cantos deles habitados? É máis misterioso aínda. Pero tamén alí a fe ten as súas intuicións. Toda a

Biblia recalca a liberdade, a gratuidade dos xestos de Deus. Un Deus que ama a todos os homes e que os conduce a todos cara a el, coñézano ou non, pero que ademais sabe elixir a quenquera para darlle o que non lles dará a outros. E o feito de que Deus cree millóns de galaxias non lle impedirá, si quere, de escoller só a unha delas; alí poñerá, nun recuncho do universo, a esa raza de «homo habilis» (home emprendedor) á que a Palabra de Deus elixiu como o seu punto de aterrizar na creación.

Non chegou pois o home por pura casualidade. Non é un mono que, polo efecto dalgunhas transmutacións cromosómicas fortuitas, espertouse un día coa capacidade de comprender; habería bastante que dicir deses xogos do azar grazas aos cales, segundo algúns din, unha raza de monos produciu sen maior esforzo algúns grandes músicos e un bo número de nenas guapas.

Miles de xeracións foron necesarias para que aparecese a nosa humanidade. Foron innumerables os eslabones, os humildes antepasados aos que talvez Deus xa coñecía e amaba como nos ama a nós; pero ante eles estaba o modelo e o fin, e ese era Cristo. Quixésemos aquí recordar en poucas liñas as grandes etapas que precederon á formación do pobo da Biblia.

Os primeiros pasos do home

Cando e como apareceu o home? Poderase discutir sobre os términos: de que home falamos? Do que partía pedras, ou do que inventou o lume, ou do que enterraba aos seus mortos? Falamos do home verdadeiro, daquel cuxo espírito é a imaxe de Deus, e ao que Deus coñece e que pode coñecer a Deus.

Ninguén pode responder a esta cuestión de xeito preciso. Durante longos séculos o home case non cambiou a face da terra. O seu xénero de vida e as creacións do seu espírito apenas o distinguían dos primates antropomorfos dos cales saíu. Familias e grupos humanos habitaban en cavernas e cazaban no medio dos bosques.

Lentamente o home inventaba a súa linguaxe, facía armas e ferramentas. Non se interesaba soamente polo útil e o visible. Era un artista. Nas cavernas e grutas, debaixo da terra onde celebraba os seus ritos máxicos, pintaba na parede, lonxe da luz do día, os animais que desexaba cazar. Hoxe aínda nos admiramos do seu xenio artístico.

O home era un ser relixioso. Enterraba aos seus defuntos con ritos destinados a asegurarlles unha vida feliz noutro mundo. Sendo creado á imaxe de Deus, a súa intelixencia pensaba instintivamente que continuaría vivindo logo da morte. Por primitivo que fóra, este home tiña unha conciencia, podía amar, e descubría algo de Deus, de acordo coa súa capacidade. Pero os seus comezos foran marcados profundamente pola violencia e os instintos egoístas comúns a todos os seres vivientes: o pecado estaba nel.

As primeiras civilizacións

Fai uns 10.000 anos, un cambio preparouse na humanidade. Os homes agrupáronse en maior número nas llanuras fértiles. Nalgúns séculos descubriron o xeito de cultivar a terra, de criar o gando, de modelar e cocer a arcilla. Levantáronse aldeas, que se uniron para defenderse e aproveitar mellor os recursos da terra. A primeira civilización nacera.

Despois todo se fixo moi rápido. Sobre a terra apareceron cinco centros de civilización.

Tres mil cincocentos anos antes de Cristo, no sector xeográfico chamado Medio Oriente, e onde nacería o pobo da Biblia, formábanse dous imperios. Un era Egipto, o outro Caldea, país de onde sairía Abraham séculos máis tarde. Caldea fixo un sistema perfeccionado de rego, construíu con tabiques cocidos, inventou un sistema de escritura, tivo leis e administración centralizada. Egipto tamén tiña eses adiantos: construía templos grandiosos para os seus deuses e levantaba as Pirámides para tumba da súa faraones.

Tamén en China e en India, como vinte séculos antes de Cristo, e en Centro-América, dez séculos antes del, naceron outras civilizacións. As de Centro-América, China e India desenvolvéronse por separado, xa que neste tempo era moi difícil percorrer os continentes.

En cambio, no Medio Oriente, Caldea e Egipto mantiñan contactos, ás veces agresivos, pero que tarde ou cedo os obrigarían a ver os límites da súa cultura. O camiño que ía dun ao outro país pasaba por un pequeno territorio que máis tarde se chamaría a Palestina.

A Biblia e as relixións da Terra

Estes breves recordos bastarán para mostrar que a historia e as tradicións bíblicas cobren só un pequenísimo sector da historia humana, o que con todo é un dos máis importantes como punto de converxencia de tres continentes. Non existe talvez sobre o planeta outro punto que experimente tantas conmociones xeolóxicas e humanas. Pero a maior parte da humanidade pasou á beira desa historia e ha ter a súa propia experiencia da vida e de Deus. Isto non hai que esquecerlo.

O pobo da Biblia chegou tarde ao escenario dos pobos, e por moito tempo estivo sen preocuparse polos que non recibiran a Palabra de Deus da cal era portador. E por isto mesmo, Deus tampouco lle dixo nada respecto diso, porque cando Deus fálanos, faio na linguaxe humana, e en nosa propia cultura, respectando dalgún modo as nosas limitacións e as nosas ignorancias. Pero Deus non o necesitou para entregar aos homes a súa palabra e o seu espírito. Nalgúns períodos o pobo de Deus pensou que todo o que viña do estranxeiro era malo, que se debía rexeitar calquera sabedoría que nacesse fóra dos territorios xudeus ou cristiáns. Pero houbo tamén tempos de curiosidade nos que a fe enriqueceuse en contacto con outras culturas, as súas profetas e as súas pensadores.

Non debemos pois pedirlle á Biblia demasiadas respostas sobre o xeito como Deus falou noutras culturas, sobre como o Espírito estivo actuando no medio delas, sobre como as enerxías que irradian de Cristo resucitado alcanzan hoxe en día a todas esas persoas, e como se salvan polo único Salvador. A Biblia só nos di que cando Deus chamou a Abrahán, deuse comezo a unha gran aventura, única no seu xénero, e que levaba directamente ao Fillo de Deus ?ao seu Verbo, ou Sabedoría, ou Palabra?, feito home.

Logo da Biblia...

Setenta xeracións de cristiáns sucedéronse desde o tempo dos apóstolos. Falar da Igrexa é falar destes irmáns nosos; é fácil criticalos ou pensar que debían ser mellores; é máis difícil coñecer o mundo en que viviron, moi diferente do noso, e comprender o que trataron de realizar, levados pola súa fe.

Homes libres, virxes e mártires

Os cristiáns dos primeiros séculos gozaron ao sentirse liberados: liberados das supersticións paganas como do seu propio temor e egoísmo. Pero pagaron cara esta liberdade. No seu tempo non había lei superior á vontade do emperador ou aos costumes do seu pobo, pero eles poñían a Cristo por encima das autoridades humanas e, por ser opositores de conciencia, tratáronos como a malhechores. O amor cristián e a virxindade insultaban os vicios do mundo pagano.

Por iso é polo que os cristiáns fosen perseguidos. Durante tres séculos houbo represión e mártires, ás veces nunha provincia do imperio, ás veces noutra. Nalgúns períodos todas as forzas do poder desencadeáronse contra eles e pensaron acabar co nome de Cristo. Pero as multitudes, que para divertirse ían contemplar os suplicios infligidos aos cristiáns, volvían avergoñadas da súa propia maldade e convencidas de que a verdadeira humanidade estaba nos perseguidos.

A conversión de Constantino

Mentres tanto o mundo romano entraba en decadencia. Antes de que fose vencido polos seus inimigos, se debilitaron as forzas espirituais que o habían encumbrado: xa non tiñan vida as crenzas antigas. No ano 315, o propio emperador Constantino pediu ser bautizado e, logo del, os gobernantes foron cristiáns. Leste foi un acontecemento decisivo para a Igrexa, que pasaba a ser protexida no canto de perseguida.

Pero este triunfo trouxo consigo desvantajas que se ían a medir co tempo. En diante a Igrexa debeu ser a forza espiritual que necesitaban eses pobos do Imperio romano, reemplazando ás falsas relixións, e as súas portas abríronse para recibir aos xentíos en busca do bautismo. A Igrexa xa non se limitaba a creyentes bautizados logo de ser convertidos e probados; tivo que facerse a educadora dun «pobo cristián» que non difería moito do anterior «pobo pagano». O que se gañaba en cantidade perdíase en calidade. Os emperadores «cristiáns» tampouco diferían dos seus predecesores. Así como estes foran a suma autoridade na relixión pagana, tamén quixeron dirixir a Igrexa, nomear e controlar aos seus bispos: protexían a fe e sometían as conciencias. Por outra banda, ao saír da clandestinidade ou dunha situación postergada, os cristiáns tiveron que meterse máis nos problemas do mundo. Como podían conciliar a cultura do seu tempo coa fe? Ese foi o tempo en que os bispos, aos que llaman «os Santos Pais», fixeron unha ampla exposición da fe respondendo ás preguntas dos seus contemporáneos. Entre os de máis xenio destacou San Agustín.

Hai xente que prefire non ver os puntos difíciles da fe. Pero os que se atreven a profundalos como se debe, non sempre se coidan dos erros. O erro que máis se difundiu e por pouco arrastrou á Igrexa, foi o «arrianismo»: por medo a dividir o Deus único, os arrianos negaban que Cristo fose o Fillo igual ao Pai; considerábano soamente como o primeiro entre os seres de toda a creación. Os emperadores arrianos designaban bispos arrianos; pero como o prometeu Jesús, o Espírito Santo mantivo a fe do pobo cristián e o erro retrocedeu.

Neses tempos os cristiáns deseosos de perfección, ao ver que a Igrexa non era xa a comunidade fervorosa do tempo dos mártires, empezaron a organizarse en comunidades austeras e esixentes. Parecelles necesario illarse da vida cómoda para buscar a Deus con toda a alma, e así, nos desertos de Exipto primeiro, e logo por todo o mundo cristián, houbo monxes e ermitaños. Os monxes mantiveron na Igrexa o ideal dunha vida perfecta, totalmente entregada a Cristo. A súa existencia tan mortificada permitiulles coñecer ata os últimos recunchos do corazón humano. E Deus, pola súa banda, fíxolles experimentar a transformación ou divinización reservada a quen o deixaron todo por el.

O fermento na masa

Cando se derrubou o Imperio romano, invadido polos bárbaros, devastado, arruinado, despedazado, pareceu que fose o fin do mundo. (Falamos sempre do Imperio romano, non porque fose o único lugar poboado no mundo senón porque, de feito, os predicadores cristiáns non saíran, ou moi pouco, das súas fronteiras).

Pero, en realidade, esta destrución anunciada por Juan no Apocalipsis deu a partida para outros tempos; a Igrexa non pereceu nese torbellino, senón que descubriu unha nova tarefa: evangelizar e educar aos pobos que, logo das invasións bárbaras, volveran a unha sociedade máis pobre, moi inculta e totalmente desorganizada.

Estes pobos non coñecían outra forza moral ou outra institución firme que a da Igrexa. Moitas veces o bispo fora o único que se constituíse en «Defensor do pobo» fronte aos invasores. Non había outros que os clérigos para educar ao pobo; nos monasterios gardábanse, á beira das Escrituras Sagradas, os libros da cultura antiga. A Igrexa foi a alma deses pobos primitivos, crueis, xenerosos e excesivos en todo. E mentres loitaba perseverantemente para limitar guerras e vinganzas, protexer á muller e ao neno, desenvolver o sentido do traballo constructivo, ela mesma deixouse penetrar polas supersticións e a corrupción. Por momentos pareceu que ata as máis altas autoridades, os Papas, afundísense nos vicios do mundo, pero o sementado entre bágoas floreceu co tempo.

O mesmo que na Historia Sagrada Deus educara ao pobo primitivo de Israel, deixando que moitos erros soamente corrixísense co tempo, así pasou coa chamada Cristiandad, ou sexa, con eses pobos de Europa que aprendían a ser humanos, libres e responsables. Naceu unha civilización nova cuxa cultura, arte e, máis que todo, ideais, eran froito da fe.

Católicos e Ortodoxos: O Cisma

A parte oriental do Imperio romano resistira ás invasións bárbaras. Esta parte da Igrexa, chamada Grega ou Ortodoxa, e que logo evangelizaría a Rusia, apartouse aos poucos da parte occidental ocupada polos bárbaros e animada pola Igrexa de Roma. Houbo dúas Igrexas diferentes pola cultura, o idioma e as prácticas relixiosas, malia que gardaban a mesma fe, e isto non era malo. Pero ambas cometeron o pecado de fixarse máis nos seus propios costumes que na fe común, e así, a Igrexa oriental apartouse do Papa, sucesor de Pedro en Roma.

Posteriormente os turcos, que se adherían á relixión de Mahoma, conquistaron os restos do Imperio romano en Oriente e soamente quedaron escasas comunidades cristiás alí onde prosperaran as antigas Igrexas de Siria, Palestina, Egipto... Nos tempos actuais, Grecia, Rumania e, máis que todo, Rusia, forman o máis importante do mundo ortodoxo.

A Igrexa e a Biblia

No ano 1460, os descubrimentos de Gutenberg permitiron imprimir libros. En tempos anteriores non había senón libros escritos a man, caros e escasos. Non estaba ao alcance do home común ter unha Biblia, nin sequera un Evangelio. A Biblia líase na Igrexa e servía de base para a predicación. E para que estivese máis presente na memoria dos fieis, non se construían templos sen adornalos por todas partes con

pinturas, esculturas ou vitrales que reproducían escenas bíblicas. Pero en diante cada un podería ter as Escrituras Sagradas, con tal que soubese ler. Este descubrimento técnico ía precipitar unha crise latente na Igrexa. Porque durante séculos as institucións da Igrexa, a súa clero, os seus relixiosos, forxaran a cultura e a unidade do mundo cristián; sendo os seus guías no político como no espiritual, as preocupacións materiais superaban moi a miúdo a dedicación polo Evangelio. Moitos homes destacados, relixiosos, santos, protestaran pedindo reformas. Pero as reformas non saían adiante. Coa impresión da Biblia, moitos pensaron que a única solución para reformar a Igrexa era entregar a todos o Libro Sagrado para que, ao lelo, bebesen a mensaxe na súa mesma fonte e corruxisen os desvíos e malos costumes establecidos.

Cando Martín Lutero

tomou a iniciativa dunha Igrexa reformada, apartándose da Igrexa oficial, acometió a obra de traducir toda a Biblia ao idioma do seu pobo, o alemán, pois ata entón publicábase case sempre en latín.

É que, na Igrexa, a maioría dos clérigos, descoñecendo o provecho que se sacaría da lectura individual da Palabra de Deus, fixébanse máis ben nos perigos de que cada un crése capacitado para comprendelo todo sen erro, si entregábase o Libro Sagrado a todos. Non se equivocaban totalmente, pois apenas Lutero houbo traducido a Biblia, os seus seguidores empezaron a pelexar entre eles e a fundar Igrexas opostas, segura cada unha de reter soa a verdade.

Cando, anos despois, a Igrexa reformouse a si mesma, non por iso se promoveo suficientemente o interese pola Biblia. Predicadores e misioneros non deixaban de ensinar o Evangelio, pero todo chegaba ao pobo desde arriba, sen que fose estimulado a buscar personalmente a verdade.

Conquistadores e misioneros

Desde os Apóstolos, os creyentes preocupáronse por transmitir a súa fe aos demais. Tamén houbo misioneros que se aventuraron entre os pobos inimigos ou doutro idioma, para predicar o Evangelio. Pero cando toda Europa atopouse máis ou menos reunida na cristiandad, ou sexa no área cultural e social animada pola Igrexa, creron que se cumpríu a tarefa misionera. Que había fose dos países cristiáns? Eles contestasen: «Os mouros, nada máis.» Os mouros, é dicir, os pobos árabes de relixión musulmá, inimigos encarnizados dos países cristiáns. E non pensaban que houbera pobos máis aló.

Algúns profetas como Francisco de Asís ou Ramón Lull comprenderon que sería mellor anunciar a Cristo entre os musulmáns que loitar contra eles con armas. Tamén misioneros como Juan de Montecorvino percorreron toda Asia a pé, ata China. Pero foron excepcións. Xa nestes tempos, que nos parecen afastados, as Igrexas de Europa tiñan séculos de tradición; tiñan a súa cultura, o seu xeito propio de reflexionar a fe e de vivir o Evangelio. E para os homes dese tempo era moi custoso comprender a pobos doutra cultura e transmitirlles o Evangelio de maneira que puidesen organizarse en Igrexa segundo o seu temperamento propio e conforme ao seu idiosincracia. Por isto as Igrexas fundadas nos extremos do mundo non prosperaron e a Igrexa confundíuse coa cristiandad europea.

Pero cando Marco Polo, Vasco de Gama e Cristóbal Colón abriron o muro de ignorancia

que protexía á cristiandad, a Igrexa coñeceu a dimensión real do mundo que non recibira aínda o Evangelio: Africa, Asia e América.

Eran aventureiros os conquistadores, pois a xente tranquila non adoita arriscarse en tales cousas. Pero apenas descubriron o Novo Mundo, acompañáronos os aventureiros da fe, ansiosos por conquistar para Cristo aos que aínda non o coñecían, e entre os que partiron así sen armas, sen outra preparación que a súa fe, non faltaron os santos nin os mártires.

A misión en América pareceu que sería moi fácil e fecunda. Os españois destruíran as nacións indígenas e, ás veces, arrasado a súa cultura. Os indios non se resistiron á fe, e en varios lugares concedéronse privilexios aos que se facían cristiáns. Pouca xente deuse conta de que a cristianización era moi superficial. Baixo a película delgada das prácticas católicas os pobos indios gardaban as súas crenzas paganas. Seguían moi relixiosos, como o eran antes, pero ao seu xeito, e, aínda que é certo que a Igrexa suprimiu costumes inhumanas e fixo obra de educación moral, os homes, na súa maioría, non se atoparon con Cristo nin se converteron á súa mensaxe en forma responsable.

A rebeldía dos laicos

Ao falar da cristiandad dixemos que a Igrexa fíxose responsable de moitos sectores da vida pública, e isto, por necesidade, porque non había autoridade civil ou militar que se encargase deles. O clero fundaba e atendía as escolas e universidades, os relixiosos facíanse cargo da saúde pública: hospitais, hospicios, orfanatos. Os monxes colonizaban e valorizaban as terras sen cultivar.

Pero chegou o día en que os máis conscientes entre os dirixentes e intelectuais comprenderon que todas estas tarefas debían ser devoltas ás autoridades civís. Nisto estaban de acordo co Evangelio, que distinguiu o que é do César e o que é de Deus. Pero tamén nisto enfrontáronse coas ideas tradicionais. Raras veces convencémosnos/convencémonos de que debemos transmitir a outro unha responsabilidade nosa. Así pasou coas autoridades da Igrexa. De tal xeito que os cambios necesarios para que a cristiandad decadente dese lugar a nacións modernas, a institucións laicas, a ciencias independentes, fixéronse en forma de loita. Todos saben o proceso ridículo feito ao físico Galileo e os conflitos políticos que houbo entre os papas e os reis.

A Igrexa e o mundo moderno

Nos últimos catro séculos, o mundo coñeceu máis crise, máis adiantos, máis cambios que en todos os tempos anteriores. A fe cristiá dera ao home europeo unha enerxía, unha seguridade, unha conciencia da súa misión no universo, que lle permitiron construír a ciencia, desenvolver as técnicas, dominar os outros continentes. Por suposto que as conquistas e a colonización obedecían a motivos moi estraños á fe, pero, aínda con isto, levaban a efecto o plan de Deus que, desde o comezo, contemplou a reunificación de todos os pobos.

A Igrexa participou desta extensión. No século XIX houbo ata 100.000 misioneros, sacerdotes e relixiosas, empeñados na evangelización e educación en Asia, Africa e América.

O máis importante, con todo, sucedía en Europa. A Igrexa víase enfrontada a esta cultura moderna que saíra dela, pero que, agora independizada, volvíase a súa inimiga.

Os espíritos ilustrados pensaban comúnmente que eran capaces de dar á humanidade progreso, felicidade e paz, e non vían na Igrexa senón ignorancia e prejuicios; nunha palabra: o maior obstáculo para a liberación dos homes. Moitos se atreveron a predecir a morte do cristianismo antes do século XX.

Esta situación complexa obrigou á Igrexa a saír da súa seguridade e a responder a interrogantes cada vez máis cruciais. Ben era certo que Cristo entregoulle a verdade e reinaba logo de resucitado. Pero a Igrexa tiña que descubrir e probar cada día o que significaba esta verdade para homes diferentes. E non era para ela o momento de reinar, senón de servir no medio de humillacións.

O gran século da evangelización

O século XX parece que simplificou a situación. Por unha banda, ao cabo de tres séculos de loitas estériles, a Igrexa deuse conta de que, ao perder os seus recursos, o seu poder político e o seu monopolio cultural, volveu a atopar a súa verdadeira misión, que é a de ser no mundo unha fonte de amor e de unidade, a levadura na masa.

A Igrexa non é máis que unha minoría no mundo: uns 700 millóns de católicos entre cinco mil millóns de pobladores da terra. Pero son, máis que nunca, unha minoría inqueda e preocupada por todo o humano, sabendo que a obra de Deus é salvar todo o humano.

Por outra banda, a cultura laicista que pretendía solucionar todos os apuros da humanidade sen recorrer á fe, viu os seus límites e, logo, o seu fracaso. Os mellores entre os que pensan, recoñecen que a humanidade corre ao caos si os homes non volven ter unha fe, unha esperanza e unha visión común do seu destino. Doutro xeito, as tensións entre ricos e pobres, o choque das ideoloxías, o desconcerto das sabedorías humanas, lévanos directamente a un enfrontamento universal.

En moitas partes do mundo, a Igrexa, que antes ía da man cos gobernantes, é perseguida. Isto sucede nos países comunistas, decididos a eliminar toda relixión; isto sucede en países dominados por outra relixión, como son os musulmáns e os hindús; isto sucede nas mesmas sociedades que se proclaman cristiás, pero dan as costas á xustiza e ao respecto ao home. Agora ben, a Igrexa entende mellor o que é dar testemuño de Cristo e entregar a súa Boa Nova aos pobres. Deixa de ser unha institución dirixida por unha clase superior, o clero, e volve ser unha comunidade de comunidades. A Igrexa entende que para todos os pobos achégase o desastre si non saben reconciliarse; e a reconciliación en base á verdade, a xustiza e o perdón, é o froito da Evangelización. Para quen non se detén na mediocridad inevitable da maioría dos creyentes, nin nos erros no percorrido, nin na lentitud de certos cambios, non cabo dúbida que este século é o gran século da evangelización das nacións.

Haberá outro despois?

REFERENCIA

"La Biblia Latinoamericana"

ED. San Pablo.

Web

TEXTO COMPLEXIVO ÚTIL PARA TRABALLAR OS BLOQUES DOS DISTINTOS NIVEIS NOS SEUS CONCEPTOS CLAVE: BIBLIA, RELIXIÓNS, IGREXA E A SÚA HISTORIA, DERIVADAS ÉTICAS... TRABALLAR O TEXTO, LER, SUBLIÑAR E FACER E ESQUEMA DAS IDEAS PRINCIPAIS. **POdESE ENVÍAR A queque@edu.xunta.gal.** As dúbidas, tamén nese correo.